

Platońska wizja świata idealnego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra dydaktyczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Platon, *Państwo ks. IX*, tłum. W. Witwicki, s. 591–592.

Platońska wizja świata idealnego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czy lubisz niekiedy wyobrażać sobie i czytać o tym, jak będzie wyglądał świat w przyszłości, albo czy zastanawiasz się, jak powinien wyglądać? W literaturze i filmie jest mnóstwo opowieści zawierających obrazy społeczeństw przyszłości. Z pewnością znasz jakieś utwory Stanisława Lema, opisujące takie społeczeństwa, albo *Nowy wspaniały świat* A. Huxleya, znasz filmy *Igrzyska śmierci* czy *Matrix*. Nie są ci obce dzieła Orwella: *Folwark zwierzęcy*, *Rok 1984*, a może i książka Ignacego Krasickiego *Mikołaja Doświadczynskiego przypadki* trafiła ci w ręce? Wszystkie wymienione utwory zwane są utopiami lub antyutopiami w zależności od charakteru przedstawionego w opowieści obrazu świata.

Zarówno pisarze, jak i filozofowie tworzyli utopie. Najwięcej filozoficznych utopii powstało w XVI i XVII wieku – na przykład *Utopia* T. Morusa, *Miasto słońca* T. Campanelli czy *Nowa Atlantyda* F. Bacona. Jednak pierwsza utopia w europejskiej kulturze była dziełem Platona już w IV wieku p.n.e. Znakomity filozof w młodości zamierzał poświęcić się służbie publicznej, ale jej ówczesny obraz, a także los Sokratesa – nauczyciela Platona, skazanego niesłusznie na śmierć przez sąd ateński, zniechęcił filozofa do polityki. Uznał on, że jedynie na gruncie filozofii można naprawić życie społeczne.

Przyjrzymy się drodze Platona do wypracowania filozoficznego modelu doskonałego państwa.

Twoje cele

- Poznasz filozoficzno-etyczne założenia platońskiej koncepcji państwa i polityki.
- Poznasz strukturę państwa idealnego, typy ustrojów oraz obraz polityka-filozofa.
- Skonfrontujesz wybrane elementy platońskiego modelu z dzisiejszym obrazem polityki.
- Ocenisz aktualność platońskiego wzoru państwa i polityka.

Przeczytaj

Dlaczego żyjemy w społecznościach?

W filozofii społecznej pytanie zasadnicze dotyczy tego, czy życie w zbiorowości jest dla człowieka konieczne, czy też nie. Platon odpowiada na to pytanie pozytywnie. Jego zdaniem, ponieważ jednostki są różne i żadna nie jest samowystarczalna, jest rzeczą oczywistą, że muszą funkcjonować w zorganizowanej zbiorowości.

Etyka a polityka

Utopia platońska była projektem doskonałego państwa (społeczeństwa) stworzonym na gruncie systemu filozoficznego. Dlatego zrozumieć jej sens można jedynie odwołując się do innych niż **polityka** części platonizmu – przede wszystkim **etyki**.

Postawmy na początek pytanie, które jest ważne tak z punktu widzenia etyki jak i polityki: co to jest sprawiedliwość?

Źródło: domena publiczna.

Platon nie zostawił nam definicji sprawiedliwości, zostawił natomiast obraz sprawiedliwego człowieka. Jest to taki człowiek, którego dusza pozostaje w harmonii. Harmonia oznacza, że wszystkim częściom duszy, czyli pożądliwej, wojowniczej i rozumnej właściwe są cnoty – odpowiednio cnota umiaru (wstrzemięźliwości), cnota męstwa i cnota mądrości. Pierwsza i druga cnota, jako niższe, są kierowane przez trzecią. W ten sposób mądrość kieruje całością duszy. Tylko dusza sprawiedliwa potrafi rozpoznać, a następnie realizować,

najwyższy cel człowieka, jakim jest dążenie do dobra. Platon rozumie to **transcendentnie**, jako doskonałą ideę istniejącą poza światem materialnym.

Jakie ma to znaczenie dla wizji państwa? Trzeba dodać, że ówczesna filozofia grecka nie rozdzielała dokładnie osobowego (indywidualnego) i społecznego aspektu życia. Jednostka była w sposób oczywisty także obywatelem państwa, czyli członkiem zbiorowości. Nie wyobrażano sobie, by oba aspekty istniały odrębnie. Dlatego właśnie w myśleniu Platona polityka jest nieodłączna od etyki. Dlatego też obraz duszy jest podstawą i wzorem dla obrazu państwa, a dusza i państwo mają taki sam cel – dążenie do dobra.

Jak powinno wyglądać państwo?

Doskonałe państwo powinno być zbudowane na podobieństwo duszy. Powinny w nim istnieć tylko trzy grupy społeczne zróżnicowane funkcjonalnie – wytwórcy (rzemieślnicy i rolnicy), strażnicy (wojownicy) oraz rządzący. Przynależność do tych grup wynika z jakości duszy człowieka, skłonności, które w niej istnieją. Każda grupa powinna poza tym cechować się odpowiednią cnotą. Wytwórców, w duszach których istnieje skłonność do pożądania dóbr materialnych, powinien cechować umiar, strażników o duszach skłonnych do, jak to Platon określa, gniewliwości – męstwo, władcom zaś przynależać powinna cnota mądrości. Państwo, w którym tak się dzieje, jest sprawiedliwe i jest w stanie realizować swój cel. Jest to słynna platońska teoria czterech cnót – umiaru, męstwa, mądrości i sprawiedliwości.

Władcy-mędrzy to oczywiście filozofowie, którzy w wizji Platona pełnią funkcję „pasterzy” będących przewodnikami społeczeństwa. To kolejny znany motyw platonizmu – państwo filozofów. Jedynie filozofowie, jako dysponujący mądrością, są w stanie podporządkować całość spraw państwa dążeniu do idealnego, bezwarunkowego dobra.

Państwo, które jest zbudowane na innych zasadach, nie może być dobrym. Platon zostawił charakterystykę następujących ustrojów, w których rozumna harmonia została naruszona i w których kryterium władzy jest inne niż mądrość:

timokracja
rzędy ludzi dążących do zaszczytów, zwłaszcza wojskowych
oligarchia
demokracja
tyrania

Polityka i polityk

Polityka jest aktywnością opartą na wiedzy dotyczącej tego, czym jest w ogólnym sensie sprawiedliwość i dobro. Depozytariuszem tej wiedzy jest, jak wiemy, filozof, który w państwie idealnym staje się politykiem. Pełni on rolę służebną w dwojakim znaczeniu. Po pierwsze jest służebny wobec wiedzy i jej przedmiotu – dobra. Wiedza ta jest obiektywna i niewzruszalna. Po drugie filozof-polityk jest służebny wobec pozostałych członków zbiorowości. To on prowadzi ich ku najwyższemu dobru. Platon dość dokładnie opisał funkcjonowanie państwa, podział zajęć, kwestie własności i bogactwa, prokreację i wychowanie dzieci, rolę kobiet itd., ale szczegółowymi warunkami funkcjonowania państwa zajmował się tylko w tej mierze, w jakiej warunki te mają sprzyjać realizacji celu państwa. Był natomiast Platon jak najdalszy od traktowania ich w państwie jako celów autonomicznych. Autonomicznego charakteru nie miały dla niego również jednostkowe cele i sposoby życia członków zbiorowości; ocena ich powinna być dokonywana wyłącznie z perspektywy ponadindywidualnego celu państwa.

Recepcja i krytyka

Teoria platońska, jako pierwsza w dziejach filozofii, stanowiła ważny punkt odniesienia tak dla jej zwolenników, jak i dla krytyków. Odmienne rozwiązania wobec Platońskich pojawiły się wkrótce po śmierci Platona i były dziełem jego ucznia Arystotelesa. W późniejszych dziejach myśli filozoficznej koncepcja platońska służyła za inspirację przede wszystkim tam, gdzie panowało przekonanie, że spójność społeczna powinna być budowana na nienaruszalnym fundamencie transcendentnym. Motywem platońskim trwale wpisanym w myślenie o społeczeństwie jest – niestety rzadko spełniany – postulat jedności władzy i wiedzy.

Platoński projekt przyniósł także ciekawe rozumienie roli filozofa, jeśli pominąć jego domniemaną rolę władcy. Według Platona i nie tylko jego, filozof jest tym, który wie – wie na przykład, czym jest sprawiedliwość lub dobro, a więc wie również, czy państwo, w którym żyje, jest sprawiedliwe. W ramach filozofii uprawia się od czasów Platona analizę i krytykę polityki oraz formułuje modele dobrych państw. Filozof jest właśnie tym, który zawsze może powiedzieć władcy – jesteś niesprawiedliwy!

Źródło: domena publiczna.

Z wyrazistą, choć przesadną krytyką projekt platoński spotkał się w połowie XX wieku. [Karl R. Popper](#), filozof, zarzucił Platonowi wprowadzanie do kultury europejskiej tendencji autorytarnych, wynikających z przekonania o nadrzędności obiektywnych praw funkcjonowania społeczeństw nad wolą i wyborami jednostek. Taką postawę określił Popper historycyzmem lub koncepcją społeczeństwa zamkniętego. Przeciwwstawił jej model społeczeństwa spełniający kanony liberalnej demokracji i nazwał go „społeczeństwem otwartym”.

Słownik

antyutopia

projekt społeczeństwa przyszłości, w którym panuje porządek ograniczający wolność ludzi i podporządkowujący ich obcym siłom, artykułowany w różnych formach twórczości – literackiej, filozoficznej, filmowej; przykładem antyutopii może być *Nowy wschód świata* A. Huxleya lub *Rok 1984* G. Orwella

autarkiczny

(gr. *autós* – sam, *arkéin* – wystarczyć) samowystarczalny, zwłaszcza w sensie ekonomicznym

etyka

(gr. *ethos* – zwyczaj) dział filozofii zajmujący się badaniem moralności

polityka

(gr. *politiká* – sprawy miasta, państwa, od *polis* – miasto/państwo) w starożytności sztuka rządzenia państwem, a także dział filozofii temu poświęcony; w ówczesnej kulturze greckiej nie odróżniano wyraźnie „państwa” jako formy organizacji i instytucji władzy oraz „społeczeństwa” jako wspólnoty; na gruncie koncepcji platońskiej używany jest termin *politeja*, co tłumaczymy jako *państwo*; *politeja* tłumaczy się również na polski jako *ustrój państwa*

transcendentny

(łac. *transcendens* – przekraczający) wieloznaczny termin filozoficzny, tutaj znaczy: istniejący poza światem dostępnym zmysłom

utopia

(gr. *outopos* – miejsce, którego nie ma; lub gr. *eutopia* – dobre miejsce) projekt przyszłego, doskonałego społeczeństwa wcielającego w życie najistotniejsze wartości: dobro, sprawiedliwość, równość, wolność itp., artykułowany w różnych formach twórczości – literackiej, filozoficznej, filmowej

Gra dydaktyczna

Polecenie 1

Rozwiąż interaktywny quiz i sprawdź swoją wiedzę na temat Platońskiej wizji świata idealnego. Na odpowiedź na wszystkie pytania masz 5 minut. Jeżeli zdarzyło ci się popełnić błąd, po zakończonym teście sprawdź, które odpowiedzi są nieprawidłowe, i spróbuj jeszcze raz.

Test

**Sprawdź swoją
wiedzę na temat
Platońskiej wizji
świata idealnego,
biorąc udział
w grze.**

Poziom
trudności:

łatwy

Limit czasu:

5 min

Twój ostatni
wynik:

-

Uruchom

Polecenie 2

Ułóż pytanie quizowe dotyczące Platońskiej wzji świata idealnego i daj je do rozwiązania innym uczniom.

Question: ...

- a. ...
- b. ...
- c. ...
- d. ...

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Utopia to utwór, który opowiada o...

światach z innych planet.

historii wybranych krajów.

społeczeństwie przyszłości.

bogach i boginiach.

Ćwiczenie 2

Platon zawarł swoją koncepcję państwa...

w listach do Sokratesa.

w traktacie *Polityka*.

w dialogach *Państwo i Prawa*.

w dialogu *Uczta*.

Ćwiczenie 3

Według Platona dusza człowieka...

- nie istnieje.
- składa się z trzech części.
- jest niezróżnicowana.
- składa się z dwóch części.

Ćwiczenie 4

Państwo doskonałe powinno być zbudowane na podobieństwo...

- ciała.
- duszy.
- Olimpu.
- ogrodu.

Ćwiczenie 5

Wojowniczej części duszy właściwa powinna być cnota...

- męstwa.
- umiaru.
- twórczości.
- wstrzemięźliwości.

Ćwiczenie 6

W timokracji władza należy do ludzi...

dążących do wspólnoty.

mądrych.

pełnych umiaru.

dążących do zaszczytów.

Ćwiczenie 7

Państwo doskonałe...

ma cel, którym jest zamożność społeczeństwa.

nie ma celu.

jest tworem celowym.

ma cel, którym jest prowadzenie wojen.

Ćwiczenie 8

Do platońskich czterech cnót nie należy...

mądrość.

umiarkowanie.

przyjaźń.

męstwo.

Ćwiczenie 9

Czy zdania w tabeli prawdziwie czy fałszywie referują platońską koncepcję państwa?

	prawda	fałsz
Mądrość powinna kierować całością duszy.	☐	☐
Koncepcja czterech cnót mówi o męstwie, mądrości, przyjaźni i miłości.	☐	☐
Oligarchia to ustrój, w którym rządzą najbogatsi.	☐	☐
W państwie idealnym rządy powinni sprawować mędracy.	☐	☐
Timokracja to ustrój, w którym rządzą kapłani.	☐	☐

Ćwiczenie 10

Uzupełnij zdania wybierając odpowiednie słowo z zestawu.

W platońskiej koncepcji dobro będące celem państwa rozumiane jest jako .

Człowiek musi żyć w społeczności, ponieważ nie jest .

Aby człowiek dążył ku dobru, całość jego duszy powinna być .

Karl Popper zarzucił platońskiej koncepcji państwa .

wstrzemięźliwa

autorytaryzm

immanentne

mężna

samowystarczalny

autorytaryzm

samowystarczalny

sprawiedliwa

demokracja

sprawiedliwa

transcendentne

transcendentne

Ćwiczenie 11

Które z poniższych sądów wynikają z platońskiej koncepcji państwa?

- Najlepszy władca to ten, który potrafi przekonać do siebie większość mieszkańców państwa.
- Najlepszy władca to ten, który potrafi podzielić mieszkańców państwa według tego, co dominuje w ich duszach.
- Najlepsze rządy to rządy zmierzające do zamożności wszystkich obywateli.
- Najlepsze rządy to rządy tych, którzy dobrze znają się na prowadzeniu wojen.

Ćwiczenie 12

Wyobraź sobie, że zostajesz strażnikiem w doskonałym sprawiedliwym państwie Platona.
Odpowiedz na następujące pytania:

1. Jaka cecha dominuje w twojej duszy?

2. Jaka cnota powinna być właściwa twojej duszy?

3. Czy powinno ci się powierzyć sprawowanie władzy w tym państwie? Dlaczego tak, dlaczego nie?

4. A gdyby jednak przyszło ci władzę w państwie sprawować, to jak nazywałoby się to państwo?

5. Czy możesz osiągnąć – jako strażnik – szczęście? Dlaczego tak, dlaczego nie?

Ćwiczenie 13

Na podstawie własnego doświadczenia:

Zanotuj trzy, cztery cele, które twoim zdaniem przyświecają współczesnie politykom.

Zanotuj trzy, cztery cechy charakterystyczne, twoim zdaniem, dla współczesnych polityków.

Na podstawie tekstu skonfrontuj swoje rozumienie polityka z Platońskim i odpowiedz w krótkim tekście na pytanie: czy obecność Platońskiego obrazu polityka ma sens w dzisiejszym świecie? Odpowiedź uzasadnij.

((Platon

Państwo ks. IX

- Nieprawdaż, człowiek, który ma rozum, będzie całe życie wszystkie swoje siły w tym kierunku skupiał; naprzód będzie te nauki szanował, które potrafią tak na jego duszę wpłynąć, a innych nie będzie cenił.
- Jasna rzecz - powiada.
- A potem - dodałem - jeżeli chodzi o stan i odżywianie ciała, to on nie będzie przez całe życie miał tej postawy, żeby folgować przyjemnościom zwierzęcym i bezrozumnym, on nawet w swojej trosce o własne zdrowie tylko o tyle będzie dbał o to, żeby się stać silnym, zdrowym albo pięknym, o ile miałby się przez to stać bardziej opanowanym wewnątrznie; zawsze będzie widać, że on harmonię swego ciała stosuje jako środek do osiągnięcia zgodnej z nią harmonii duchowej.
- Ze wszech miar tak będzie, jeżeliby to miał być człowiek naprawdę muzykalny.
- Nieprawdaż - dodałem - to samo, jeżeli chodzi o gromadzenie majątku, aby i to było odpowiednie i harmonizowało z resztą. I nie będzie nagromadzał pieniędzy bez końca, całymi górami, ulegając sugestii tłumu, który pieniądze za błogosławieństwo boże uważa, choć z nimi się wiąże niezmiernie wiele zła.
- Nie sądzę - powiada.
- Będzie miał na oku - dodałem - swój własny ustrój wewnętrzny i będzie się pilnował, żeby mu się tam coś we wnętrzu duszy nie przesunęło przez nadmiar majątku albo przez niedostatek, więc jak tylko potrafi, w tym duchu będzie sterował dochodami i wydatkami. -
- Całkowicie tak - powiada.

- A jeśli o zaszczyty chodzi, na to samo będzie patrzył, jedne przyjmie i będzie ich kosztował chętnie, jeżeli będzie uważał, że one go lepszym zrobiają, a o których by przypuszczał, że popsują jego strukturę obecną, tych będzie unikał w życiu prywatnym i publicznym. - Więc jeżeli mu będzie na tym zależało, to do polityki nie zechce się garnąć - powiada.

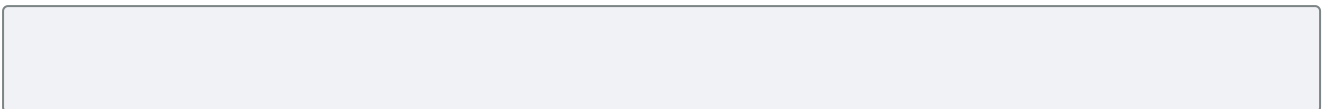
- Na psa - odpowiedziałem - w swoim państwie nawet i bardzo, ale może niekoniecznie w ojczyźnie, chyba że i to zdarzy jakiś los od boga zesłany.

- Ja rozumiem - powiada. - Ty masz na myśli to państwo, o którymśmy mówili zakładając je. Ono leży w kraju myśli, bo na ziemi, przypuszczam, że nigdzie go nie ma.

- A może w niebie - dodałem - leży jego pierwowzór u stóp bogów; dla tego, który chce patrzeć, a patrząc urządzać samego siebie. A to nie stanowi żadnej różnicy, czy ono gdzieś już jest, czy dopiero będzie. Dość, że tylko w tym jednym państwie on by odgrywał rolę polityczną, a w każdym innym - nie!

- Oczywiście - powiada.

Źródło: Platon, *Państwo ks. IX*, tłum. W. Witwicki, s. 591-592.

Dla nauczyciela

Autor: Piotr Mazur

Przedmiot: filozofia

Temat: Platońska wizja świata idealnego

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, uczniowie liceum, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona”. Uczeń:

- 3) wyjaśnia sens potoczny i sensy filozoficzne terminu idealizm;
- 4) wskazuje na wybranym przykładzie na obecność platonizmu w późniejszych epokach (np. w teologicznej myśli średniowiecznej, w nowożytnym matematycznym przyrodoznawstwie, w politycznych próbach budowania „państwa doskonałego”).

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

1. Filozofia starożytna. Uczeń opanowuje następujące treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego:

- 2) filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej (punkt VI);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Poznasz filozoficzno-etyczne założenia platońskiej koncepcji państwa i polityki.
- Poznasz strukturę państwa idealnego, typy ustrojów oraz obraz polityka-filozofa.
- Skonfrontujesz wybrane elementy platońskiego modelu z dzisiejszym obrazem polityki.
- Ocenisz aktualność platońskiego wzoru państwa i polityka.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpoznaje wpływ starożytnej filozofii greckiej na europejską kulturę późniejszych epok, a zwłaszcza na literaturę piękną, naukę i religię;
- dostrzega w poglądach filozofów paradygmaty myślowe, które są obecne w kulturze na przestrzeni wieków;
- identyfikuje różne problemy, stanowiska i nurty filozoficzne na przykładach pytań i twierdzeń filozofów;
- rozwija krytyczne myślenie i sprawności logiczne poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- dyskusja;
- gra quizowa.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel przedstawia temat i cele lekcji. Wspólnie z uczniami ustala kryteria sukcesu.
2. Rozmowa wprowadzająca. Nauczyciel zadaje uczniom pytania dotyczące idealizmu Platńskiego, żeby upewnić się, czy wszyscy pamiętają znaczenie idei i konsekwencje tej koncepcji. Następnie zadaje uczniom pytanie: jakie konsekwencje dla stanowionych praw w państwie i społeczeństwie może mieć przyjęcie Platńskiego idealizmu jako podstawowej zasady porządku? Uczniowie powinni zauważyć co najmniej, że konsekwencją może być uznanie, iż istnieją uniwersalne, nadrzędne prawa.

Faza realizacyjna

1. Nauczyciel dzieli uczniów na cztery grupy. Uczniowie przygotowują odpowiedź na pytania: *Dlaczego ludzie żyją w społecznościach? Jak powinni wyglądać państwo idealne?* Prezentacja efektów pracy poszczególnych grup.
2. Uczniowie zapoznają się z treścią e-materiału. Wspólne omówienie filozoficznych fundamentów platońskiej koncepcji państwa idealnego.
3. Uczniowie ponownie dzielą się na zespoły i przystępują do gry edukacyjnej (quiz w sekcji „Gra dydaktyczna”). Po zakończonej rozgrywce każda z grup układa dla drużyny przeciwnej po jednym dodatkowym pytaniu. Wybrany uczeń podsumowuje przebieg gry, ocenia pracę zespołów. Uczeń ten może zostać wybrany jeszcze przed rozpoczęciem gry i odgrywać rolę obserwatora.
4. Realizacja zadań interaktywnych z e-materiału wskazanych przez nauczyciela (preferowane: ćwiczenia od 1 do 12). Nauczyciel udziela uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel zadaje uczniom pytania podsumowujące, np.:
 - Dlaczego koncepcja państwa Platona ma charakter utopijny?
 - Co jest celem państwa w koncepcji Platona? Co to oznacza?
 - Dlaczego koncepcję Platona można porównać z autorytaryzmem?
2. Wybrany lub chętny uczeń podsumowuje lekcję, zwracając uwagę na nabyte wiadomości i umiejętności.

Praca domowa

Zadania interaktywne nr 13 i 14 z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- Kazimierz Leśniak, *Platon*, Warszawa 1993.
- Andrzej Lewandowski, „*Państwo*” Platona: *totalitaryzm, idealizm, realizm*, w: „Zeszyty Naukowe - Uniwersytet Szczeciński. Studia Sociologica”, 1999, nr 11, s. 71-91.
- Łukasz Zweifel, *Państwo Platona: idealna odpowiedź na nieidealne okoliczności*, w: „Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica”, 2007, nr 3, s. 23-30.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Grę edukacyjną można wykorzystać jako punkt wyjściowy do rozgrywek między grupami. Kolejnym etapem quizu może być przygotowywanie pytań dla innych grup, również opartych na tekstach źródłowych.